

Zalecenia XIII Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Rodziny

W dniach 22-25 stycznia odbyło się w Watykanie XIII Zgromadzenie Plenarne Papieskiej Rady ds. Rodziny, poświęcone problematyce duszpasterstwa osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach. Na zakończenie obrad został zredagowany dokument zawierający syntetyczne zalecenia dla pracy duszpasterskiej wśród ludzi żyjących w związkach niesakramentalnych.

Pragniemy wyrazić naszą wiarę w sakrament małżeństwa jako trwały związek mężczyzny i kobiety, ochrzczonych w Chrystusie; związek, którego celem jest przyjęcie i wychowanie dzieci (por. *Gaudium et spes*, 48).

Stwierdzamy, że sakrament małżeństwa jest bogactwem dla samych małżonków, dla społeczeństwa i dla Kościoła. Wiąże się on z procesem wzrastania i jest znakiem nadziei dla tych, którzy pragną umocnić swoją miłość - aby była trwała i wierna - z pomocą Boga, który błogosławi ich związkowi. Ta rzeczywistość promieniuje dobrem także na wszystkie inne pary małżeńskie.

W wielu krajach rozwody stały się prawdziwą 'plagą' społeczną (por. *Gaudium et spes*, 47).

Dane statystyczne wskazują na nieustanny wzrost liczby związków rozbitych, także wśród osób złączonych sakramentem małżeństwa. To niepokojące zjawisko skłania do zastanowienia się nad jego licznymi przyczynami, do których należą: praktyczny brak zainteresowania ze strony państwa trwałością małżeństwa i rodziny, permissywne prawodawstwo dotyczące rozwodów, negatywny wpływ środków przekazu i organizacji międzynarodowych, niedostateczna formacja chrześcijańska wiernych.

Te problemy są źródłem cierpienia dla współczesnych ludzi, a zwłaszcza dla tych, którym nie udaje się zrealizować swojej wizji miłości małżeńskiej.

Kościół jest niezwykle wrażliwy na cierpienie swoich członków: tak jak weseli się z tymi, którzy się weselą, tak też płacze z tymi, którzy płaczą (por. Rz 12, 15).

Jak słusznie podkreślił Ojciec Święty w przemówieniu, które skierował do nas podczas obrad plenarnego zgromadzenia, 'mężczyźni i kobiety, o których mówimy, winni jednak wiedzieć, że Kościół ich kocha, nie odcina się od nich i boleje nad ich sytuacją. Osoby rozwiedzione i żyjące w nowych związkach są i pozostają jego członkami, ponieważ otrzymały chrzest i zachowują chrześcijańską wiarę' (n. 2: 'L'Osservatore Romano, wyd. polskie, n. 3/97, s. 28).

Niech zatem duszpasterze otoczą opieką tych, którzy ponoszą skutki rozwodu, zwłaszcza dzieci; niech troszczą się o wszystkich, zawsze w zgodzie z prawdą o małżeństwie i rodzinie, niech starają się leczyć rany zadane temu znakowi przymierza Chrystusa z Kościołem.

Zarazem jednak Kościół nie może pozostać obojętny wobec faktu, że takich sytuacji jest coraz więcej, nie może też poddać się obyczajowości, która jest wytworem mentalności podważającej wartość małżeństwa jako jedynej i nierozzerwalnej więzi; nie może aprobować tego wszystkiego, co godzi w samą istotę małżeństwa.

Kościół nie ogranicza się przy tym do wskazywania błędów, ale zgodnie z niezmienną doktryną swego Magisterium - potwierdzoną zwłaszcza w adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* (n. 83 i 84) - pragnie wykorzystać wszelkie środki, aby lokalne wspólnoty mogły wspomóc osoby żyjące w takich sytuacjach.

* * *

Takie są powody, dla których my - uczestnicy zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Rodziny - przedstawiamy niniejsze zalecenia biskupom jako moderatorom duszpasterstwa małżeństw, a za ich pośrednictwem także ich wspólnotom. Zalecenia te mogą pomóc w określeniu konkretnych kierunków pracy duszpasterskiej i w dostosowaniu jej do różnych sytuacji.

Zachęcamy też wszystkich, którzy sprawują w Kościele odpowiedzialne funkcje, aby podjęli

szczególne wysiłki na rzecz pomocy osobom przeżywającym bolesne konsekwencje rozvodu. W związku z tym trzeba starać się o pogłębianie solidarności całej wspólnoty, świadomości znaczenia cnoty miłosierdzia, która nie naruszy prawdy o małżeństwie, ufności w prawo Boże i w polecenia Kościoła, które troskliwie chronią małżeństwo i rodzinę, wreszcie o ducha ożywionego nadzieją.

To szczególne zadanie wymaga należytej formacji kapłanów i świeckich prowadzących duszpasterstwo rodzinne. Pierwszym znakiem miłości Kościoła jest to, że nie pomija on milczeniem tak niepokojącej sytuacji (por. *Familiaris consortio*, 84).

Aby dopomóc w ponownym odkryciu wartości i znaczenia chrześcijańskiego małżeństwa i życia małżeńskiego, proponujemy trzy kierunki pracy duszpasterskiej oraz odpowiednie środki, które pozwalają prowadzić.

Wierność

Cała wspólnota chrześcijańska winna umacniać w ludziach postawę wierności sakramentowi małżeństwa. W tym celu należy:

- dbać o należyte przygotowanie i sprawowanie sakramentu małżeństwa;
- nadać właściwą rangę katechezie o wartości i znaczeniu miłości małżeńskiej i rodzinnej;
- wspomagać rodziny w życiu codziennym (rozwijać duszpasterstwo rodzin, zachęcać do udziału w życiu sakramentalnym i do chrześcijańskiego wychowania dzieci oraz działalności w ruchach rodzinnych itp.);
- zachęcać i wspomagać małżonków, którzy po separacji lub rozwodzie żyją samotnie, aby pozostali wierni obowiązkowi, jakie nakłada na nich małżeństwo;
- opracować Dyrektorium Episkopatu na temat duszpasterstwa rodzin (por. *Familiaris consortio*, 66), tam gdzie dotąd nie powstał taki dokument;
- dbać o formację duchowieństwa, zwłaszcza spowiedników, aby kształtowali sumienia ludzi żyjących w małżeństwie i rodzinie zgodnie z prawem Bożym i kościelnym;
- troszczyć się o pogłębianie wiedzy osób pracujących w duszpasterstwie;
- zachęcać do liturgicznej modlitwy za tych, którzy przeżywają trudności małżeńskie;
- rozpowszechniać niniejsze wskazania duszpasterskie także za pośrednictwem pism, przedstawiając sytuację osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności

Duszpasterze powinni zachęcać zwłaszcza rodziców, aby mocą sakramentu małżeństwa, który sami otrzymali, wspierali swoich synów i córki żyjących w związkach małżeńskich; także rodzeństwo i przyjaciele winni otaczać pary małżeńskie braterską życzliwością i przyjaźnią. Dzieci osób żyjących w separacji lub rozwiedzionych potrzebują szczególnej opieki, zwłaszcza w sferze katechezy.

Należy również zapewnić pomoc duszpasterską tym, którzy zwracają się lub mogliby się zwrócić do trybunałów kościelnych. Warto dopomóc im w zastanowieniu się, czy mogą się starać o uzyskanie orzeczenia o nieważnie zawartym małżeństwie.

Nie można zapominać, że trudności małżeńskie często przeradzają się w prawdziwy dramat, jeżeli małżonkom brak dobrej woli lub okazji, by w porę podzielić się swoimi problemami z kimś (kapłanem lub kompetentną osobą świecką), kto pomoże im je przewyciężyć. W każdym przypadku należy czynić wszystko, aby doprowadzić do pojednania.

Opieka duchowa

Kiedy chrześcijanie rozwiedzeni zawierają nowy związek cywilny, Kościół - wierny nauczaniu Chrystusa (por. Mk 10, 2-9) - nie może wykonać żadnego gestu publicznego ani prywatnego, który mógłby zostać odebrany jako aprobaty nowego związku.

Często stwierdza się, że niepowodzenie poprzedniego małżeństwa może obudzić potrzebę zwrócenia się do Boga z prośbą o miłosierdzie i zbawienie. Konieczne jest, aby osoby żyjące

w nowych związkach dążyły przede wszystkim do uregulowania swojej sytuacji w łonie widzialnej wspólnoty kościelnej oraz by przynaglone pragnieniem odpowiedzi na miłość Bożą weszły na drogę prowadzącą do przewyciężenia wszelkiego nieładu. Proces nawrócenia może i powinien rozpocząć się od razu, już w tej sytuacji egzystencjalnej, w której każdy się znajduje.

zania duszpasterskie

Biskup jako świadek i stróż sakramentu małżeństwa, pragnący wraz z kapłanami, swoimi współpracownikami, prowadzić swój lud ku zbawieniu i prawdziwemu szczęściu, powinien:

głosić wiarę Kościoła w sakrament małżeństwa i przypominać wskazania

dotyczące owocnego przygotowania i sprawowania tego sakramentu;

wyrażać ubolewanie Kościoła z powodu rozpadu małżeństw oraz konsekwencji, jakie ponoszą dzieci;

zachęcać i wspomagać osoby rozwiedzione i żyjące samotnie, aby pozostały wierne sakramentowi małżeństwa, które zawarły (por. Familiaris consortio, 83) ;

zachęcać osoby rozwiedzione żyjące w nowych związkach, aby:

uznały, że ich sytuacja jest nieprawidłowa i oznacza trwanie w

grzechu, oraz by prosiły Boga o łaskę prawdziwego nawrócenia;

wypełniały podstawowe nakazy sprawiedliwości wobec małżonka sakramentalnego i wspólnych dzieci;

uświadomiły sobie swoją odpowiedzialność za te związki;

weszły jak najprędzej na drogę prowadzącą do Chrystusa, bo tylko On może im dopomóc wyjść z sytuacji, w jakiej się znalazły.

Winny prowadzić dialog wiary z nowym partnerem, pozwalający wspólnie z nim dążyć do nawrócenia, jakiego wymaga chrzest, a przede wszystkim, modlić się i uczestniczyć w liturgii, nie zapominając jednak że jako osoby rozwiedzione żyjące w nowych związkach nie mogą przystępować do sakramentu pokuty i eucharystii;

pomagać chrześcijańskiej wspólnotcie w głębszym zrozumieniu znaczenia pobożności eucharystycznej wyrażającej się w takich praktykach jak nawiedzenie Najświętszego Sakramentu, komunii duchowa, adoracja eucharystyczna;

zachęcać do refleksji nad istotą grzechu, pomagając wiernym lepiej zrozumieć sakrament pojednania;

prowadzić do należytego zrozumienia sensu skruchy i uzdrowienia duchowego, które wymaga także przebaczenia, wynagrodzenia krzywd oraz uczynków miłości bliźniego.